

КОНТЕКСТНИЙ ПІДХІД У ВЕКТОРІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ МЕДИЧНОЇ ГАЛУЗІ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

CONTEXTUAL APPROACH IN THE VECTOR OF TRAINING OF FUTURE MEDICAL INDUSTRY SPECIALISTS FOR PROFESSIONAL ACTIVITIES

У статті розкривається проблема використання контекстного підходу в процесі професійної підготовки майбутніх фахівців медичної галузі. Аналізуються базові поняття «контекст», «контекстне навчання» та «контекстний підхід». Проаналізовано ключові ідеї науковців щодо контекстного підходу в психології та педагогіці. Контекстний підхід розглядається як шлях до підвищення якості професійної підготовки та зміни мотивації студентів до навчання. Як форма особистісної активності він забезпечує формування необхідних особистісних та професійних якостей майбутнього фахівця. Зазначено, що саме контекстний підхід сприяє кращому зрозумінні процесу відображення на різних його рівнях та формування особистості під час навчання. Окреслено що основною одиницею змісту контекстного навчання є проблемна ситуація, яка передбачає включення продуктивного мислення студента. Зазначено, що у контекстному навчанні пізнавальна діяльність передбачає: аналіз ситуації, винесення і розв'язання завдання та доведення правильності рішення. Досліджено, що зміст і процес навчання повинні сприяти не тільки предметній підготовці майбутнього фахівця, а й розвивати професійну мотивацію. Схарактеризовано, що основною функцією контекстного підходу в навчальному процесі є створення таких умов, які б забезпечили трансформацію навчально-пізнавальної діяльності в професійну завдяки моделюванню освітнього середовища. Зазначено, що з погляду технології контекстного навчання інформація має подаватися в контексті майбутньої діяльності. Доведено, що реалізація контекстного підходу у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців медичної галузі сприяє розвитку їх професійних здібностей, допомагає формуванню професійних компетентностей. Зазначено, що саме застосування контекстного підходу формує умови для напрацювання стратегії його вдосконалення та розвитку індивідуальних здібностей.

Ключові слова: контекст, контекстне навчання та контекстний підхід, професійна діяльність, майбутній фахівець медичної галузі.

The article reveals the problem of using a contextual approach in the process of professional training of future specialists in the medical field. The basic concepts of "context", "contextual learning" and "contextual approach" are analyzed. The key ideas of scientists regarding the contextual approach in psychology and pedagogy are analyzed. The contextual approach is considered as a way to improve the quality of professional training and change the motivation of students to study. As a form of personal activity, it ensures the formation of the necessary personal and professional qualities of a future specialist. It is noted that the contextual approach contributes to a better understanding of the reflection process at its various levels and the formation of personality during education. It is outlined that the main unit of the content of contextual learning is a problem situation, which involves the inclusion of a student's productive thinking. It is noted that in contextual learning cognitive activity involves: analyzing the situation, making and solving the task and proving the correctness of the decision. It has been studied that the content and process of education should contribute not only to the subject preparation of the future specialist, but also to the development of professional motivation. It is characterized that the main function of the contextual approach in the educational process is the creation of such conditions that would ensure the transformation of educational and cognitive activity into a professional one thanks to the modeling of the educational environment. It is noted that from the point of view of contextual learning technology, information should be presented in the context of future activities. It has been proven that the implementation of a contextual approach in the process of professional training of future specialists in the medical field contributes to the development of their professional abilities and helps in the formation of professional competencies. It is noted that the application of the contextual approach creates the conditions for developing a strategy for its improvement and development of individual abilities.

Key words: context, contextual learning and contextual approach, professional activity, future specialist in the medical field.

УДК 378:615.851.4

DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2024/77.39>

Халло О.Є.,

канд. мед. наук,
доцент кафедри гістології, цитології та ембріології
Івано-Франківського національного медичного університету

Постановка проблеми. Сучасні тенденції розвитку медичної освіти, що викликані інтеграційними процесами у європейський освітній простір та змінами у реформуванні галузі, значно впливають на підготовку фахівців медичної галузі.

Зміни, що відбуваються у сучасній системі вищої освіти, свідчать про переосмислення, трансформацію вже відомих та знаходження все нових наукових підходів до розв'язання освітніх завдань у сфері медицини. Актуальність оновлення підходів до змісту, структури та форм організації медичної освіти з врахуванням специфіки медичної діяльності сприяють безперервного розвитку

системи ступеневої медичної освіти та модернізація медичної освіти в Україні.

Разом з тим, вважаємо необхідність реалізації контекстного підходу до організації процесу навчання майбутніх медичних фахівців, що забезпечує підготовку конкурентоспроможних кадрів для системи охорони здоров'я, здатних якісно виконувати свої професійні обов'язки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми контекстного підходу у професійній підготовці присвячені публікації В. Желанової, О. Іваницького, М. Левківського, О. Попової, С.Скворцової, С. Тихолаз, О. Хомік та ін.

Теоретичні й практичні аспекти впровадження контекстного підходу в процес підготовки майбутніх фахівців були предметом досліджень низки науковців. Це, зокрема, вивчення педагогічних та психологічних аспектів психологічних контекстного навчання (Т. Дубовицька, М. Марусинець, І. Марчук, О. Шевченко та ін.); впровадження контекстного підходу в систему фахової підготовки (В. Балакірєва, Л. Вишневецька, О. Ковтун, О. Ковшар, Л. Короткова, Н. Мирончук, О. Попова та ін.); дослідження контекстного підходу в організації навчального процесу медичного університету (С. Тихолаз та ін.) та зарубіжними науковцями (Е. Байкер, Р. Бернс, П. Еріксон, К. Хадсон та ін.).

Виділення невіршених раніше частин загальної проблеми. Аналіз джерельної бази засвідчив, що на сьогодні є напрацюванням вітчизняних науковців, щодо підготовки фахівців медичної галузі.

Водночас вимагає більш глибокого висвітлення проблема можливостей використання контекстного підходу в процесі професійної підготовки майбутніх фахівців медичної галузі.

Мета статті – окреслити можливості використання контекстного підходу в процесі професійної підготовки майбутніх фахівців медичної галузі.

Завдання дослідження: уточнити сутності понять «контекстний підхід»; узагальнення даних щодо шляхів використання контекстного підходу у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців медичної галузі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналізуючи роль контекстного підходу в процесі професійної підготовки майбутніх фахівців медичної галузі необхідно насамперед з'ясувати такі поняття, як контекст, контекстне навчання та контекстний підхід. Розглянемо їх.

У психолого-педагогічній літературі термін «контекст» трактується через поняття «ситуація», що у психології характеризується як система умов, яка стимулює суб'єкта і опосередковує його активність (М. Марусинець, І. Марчук, О. Шевченко ін.). Між контекстом і ситуацією існує взаємозв'язок оскільки у ситуацію включаються не тільки зовнішні умови, а й сама особа та інші суб'єкти, з якими вона перебуває у міжособистісної взаємодії.

З позиції мовознавства поняття «контекст» це: будь яка семантично організована послідовність знаків (Н. Голуб, Л. Мацько та ін.); відповідно завершений у смислового відношенні уривок тексту або мови (О. Горошкіна, С. Караман, М. Пентлюк та ін.). Поняття «контекст» забезпечує рівень особистісного включення студента в процеси пізнання та є змістовою категорією. Завдяки контекстному підходу майбутні фахівці вміють визначати мету, аналізувати і оцінювати проблемні ситуації, осмислювати її зміст та шукати оптимальні шляхи для досягнення успіху у професійній діяльності.

Науковці дотримуються думки, що одиницею змісту контекстного навчання є проблемна ситуація, яка передбачає охоплення продуктивного мислення особистості.

У контекстному навчанні студентів пізнавальна діяльність передбачає: аналіз ситуації, винесення і розв'язання завдання та доведення правильності рішення. Відбувається моделювання повного циклу мислення: зародження проблемної ситуації, продукування пізнавальної мотивації до виявлення способів розв'язання проблеми і підтвердження її правильності. При цьому особистість перетворює інформацію в знання та виявляє до неї своє дієве ставлення.

Зокрема, Н. Мирончук трактує зміст контекстного навчання у сучасній підготовці фахівців, як «...процес навчання, у якому проходить включення змісту навчання в контекст важливих завдань професійної діяльності та її соціального контексту. Відбувається трансформація навчальної діяльності у професійну та створення умови для прийняття суб'єктом навчання власних цілей і їх вирішення, для переміщення його діяльності від навчання до праці» [5, с. 95].

Натомість Е. Вакер стверджує, що у контекстному навчанні знання стають особистими надбаннями студента а традиційний навчальний план є ширшим контекстом, який сприяє інтеграції навчального контенту різних предметів у підготовці здобувачів освіти до професійної діяльності [9, с. 8].

Варто відзначити також думку R. Berns, який вважає, що вагомою ознакою контекстного підходу є те, що він ґрунтується на використанні міждисциплінарних зв'язків та використанні для навчання зовнішніх контекстів. Таке вивчення дозволяє студентам застосовувати здобуті знання та навички у відповідних контекстах [8, с. 2].

У своїх дослідженнях О. Попова зазначає, що «...контекстний підхід у навчанні передбачає сформованість певних знань, умінь і навичок, наявність здібностей до обраної професії та професійно значущих якостей, достатніх для успішного початку реалізації професійної діяльності...» [6, с. 158].

В. Ковтун досліджувала можливість використання контекстного підходу в професійній підготовці студентів. Автор зазначає, що контексти майбутньої професійної діяльності та життя наповнюють навчання особистісним змістом, сприяють включенню у пізнавальний процес. Контекстне навчання моделює, відтворює зміст конкретної діяльності, забезпечуючи при цьому соціальний зміст [2].

О. Ковтун розглядає контекстний підхід як методологічний концепт в якому зміст і умови професійної діяльності завжди проблемні. Автор стверджує, що суттєвою одиницею змісту контекстного навчання є не «порція інформації» чи завдання, які можна розв'язати за зразком, а проблемна

ситуація, яка визначає приєднання продуктивного мислення студента.

Дослідниця наголошує, що контекстне навчання охоплює такі етапи: аналіз ситуації, постановка завдання, розв'язання завдання, доведення істинності рішення. Відбувається моделювання всього циклу мислення (зародження проблемної ситуації, породження пізнавальної мотивації, знаходження способів вирішення проблеми та доведення її правильності).

На думку О. Ковтун, майбутній фахівець отримує практичну компетентність лише при здійсненні переходу від інформації до думки, від думки до дії та усвідомлення вчинку. Як стверджує науковець, інформація має подаватися в контексті майбутньої діяльності з подальшим використанням у майбутній професійній діяльності [3].

Для формування особистості висококваліфікованого фахівця медичної галузі необхідним є навчання, яке забезпечує перетворення пізнавальної у професійну діяльність з певною зміною цілей, мотивів, потреб та результатів. В. Балакірева наголошує, що узагальненою моделлю пізнавальної діяльності особистості в активному навчанні контекстного типу є послідовність дій від аналізу ситуації до постановки завдання, його розв'язання та доказу правильності рішення. При цьому зміст і процес навчання забезпечують не лише предметну та соціальну підготовку, а і удосконалює професійну мотивацію [1, с. 51].

Актуальною для підготовки фахівців медичної галузі залишається твердження Л. Короткової про те, що перевагами контекстного підходу в підготовці фахівців є зорієнтованість освітнього процесу на особистість майбутнього фахівця; формування професійних компетентностей у процесі аналізу та розв'язання спеціально змодельованих виробничих ситуацій; інтеграція основних видів діяльності (освітньої, наукової і професійної) і як результат формування цілісної моделі професійної діяльності майбутніх фахівців [4].

Нам імпонує думка С. Тихолаз, яка зазначає, що контекстний підхід передбачає врахування моделі фахівця, що представляє своєрідність його майбутньої професії. Завдяки цьому отримані знання сприймаються майбутніми фахівцями медичної галузі не як набір наукових положень, а як засіб розв'язання професійних завдань. Тому контекстний підхід сприяє розвитку професійної спрямованості у підготовці майбутніх медичних працівників, що є також важливим поряд із засвоєнням професійних знань, умінь і навичок [7, с. 167].

Висновки. Реалізація контекстного підходу у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців медичної галузі сприяє розвитку їх професійних здібностей, допомагає формуванню професійних компетентностей та збільшує їх конкурентоспроможність. Застосування контекстного підходу

слугує ширшому вектору розвитку особистості та формує умови для напрацювання стратегії його вдосконалення і втілення індивідуальних здібностей.

Теоретичний аналіз концепції контекстного підходу доводить, що перспективним напрямом інтенсифікації навчального процесу є створення дидактичних та психологічних умов осмисленості навчання, приєднання до нього виховання на рівні особистісної та соціальної активності.

Контекстний підхід в організації медичної освіти розглядає особистість як суб'єкт розвитку. Викладач відіграє роль посередника між студентом і освітнім середовищем, який підтримує індивідуальне його самовизначення.

Перспективу подальшого дослідження вбачаємо у здійсненні аналізу контекстного підходу у реалізації психолого-педагогічного супроводу підготовки майбутніх фахівців медичної галузі до професійної діяльності.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Балакірева В.А. Контекстний підхід підготовки майбутніх учителів до організації трудового навчання молодших школярів. *Наукові записки Центрально-українського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія: Педагогічні науки*. Кропивницький, 2018. Вип. 166. С. 49–53.
2. Ковтун В. Формування професійного мовлення у майбутніх фахівців авіаційної галузі : монографія. Київ : Освіта України, 2012. 250 с.
3. Ковтун О.В. Контекстний підхід як методологічний концепт формування професійно-мовленнєвої діяльності майбутніх авіаційних операторів. URL: <http://er.nau.edu.ua/jspui/bitstream/NAU/4467/14.pdf>
4. Короткова Л. І. Методичні основи проєктування дистанційних курсів у системі професійної освіти. *Теорія і практика дистанційного навчання у професійній освіті: збірник матеріалів I Всеукраїнської веб-конференції, 28 лют. 2017 р.*, м. Київ. Київ : ТОВ «СІК ГРУП Україна», 2017. С. 102–104.
5. Мирончук Н.М. Контекстний підхід у підготовці студентів до професійної діяльності у зарубіжній педагогічній теорії. *Креативна педагогіка: наук.-метод. Журнал*. Академія міжнародного співробітництва з креативної педагогіки «Полісся». Житомир, 2018. Вип. 13. С. 95–101.
6. Попова О.В. Контекстний підхід як детермінанта професійно-мовленнєвої підготовки майбутніх перекладачів китайської мови. *Наука і освіта*. 2015, 9. С. 156–166.
7. Тихолаз С.І. Контекстний підхід до організації навчального процесу як умова розвитку професійної спрямованості студентів медичного університету. *Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна»*. 2011, 4. С. 165–169.
8. Berns R. G. Contextual Teaching and Learning: Preparing Students for the New Economy / Robert G. Berns and Patricia M. Erickson. *The Highlight Zone: Research and Work*. 2001. № 5. P. 1–8.
9. Baker E. D. Contextualized Teaching and Learning: A Faculty Primer: A Review of Literature and Faculty Practices with Implications for California Community College Practitioners, 2009 / Elaine DeLott Baker, Laura Hope, Kelley Karandjeff. URL: <http://www.ccsbsi.org/Websites/basicskills/Images/CTL.pdf>